

УДК 378.147: 17.023.36-027.561
DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2025845>
ORCID 0000-0001-7890-485X

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КУЛЬТУРОЛОГІВ

Наталія Яремака

У статті розкрито вплив інтерактивних методів навчання на формування професійного становлення майбутнього культуролога. «Мозковий штурм», метод Дельфі, кейс-метод забезпечують формування набору управлінських компетентностей (експертних оцінок, стратегічне планування та прогнозування), формуванню інформаційної компетентності, оскільки передбачали активну роботу з різними джерелами інформації, їхнім аналізом та обробкою, що спонукало до вироблення умінь ефективно приймати рішення на основі отриманих результатів досліджень). Мультимедійні та ІТ-технології забезпечують формування інформаційної культури особистості культуролога, сприяють комунікативній взаємодії, творчому засвоєнню й використанню навчального матеріалу, формуванню дослідницьких, пошукових умінь тощо. Зазначено, що використання мультимедійних, віртуальних та інтернет-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх культурологів сприяє оптимальному використанню навчального часу викладачем та пошукові оригінальних методів викладання навчальних дисциплін, розвитку вмінь та навичок інформаційної компетентності у студентів-культурологів, інформаційної культури особистості майбутнього фахівця та комунікативної взаємодії, поглибленню навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами, формуванню дослідницьких, пошукових умінь, технологій приймати ефективні управлінські рішення, технологій стратегічного планування та прогнозування тощо.

Визначено, що застосування інтерактивних методів у навчально-виховному процесі вишу сприяє формуванню професійної культури особистості майбутнього фахівця спеціальності «Культурологія», вмінь креативно розв'язувати професійно-практичні завдання.

Ключові слова: «мозковий штурм», метод Дельфі, кейс-метод, мультимедійні технології навчання, професійна підготовка культуролога.

Атуальність дослідження. Сучасні тенденції розвитку суспільства диктують нові вимоги до особистості. У системі професійної і загальної вищої освіти виникає необхідність застосування інтерактивних методів навчання, які розвивають інтелект, ініціативність, креативне мислення, впевненість, рішучість та інші якості майбутнього фахівця.

Звертаючись до науково-педагогічного доробку, зазначимо, що це питання розглядали І. Бех, Л. Виготським, Н. Коломієць, А. Марганець, Г. Мітіна, Д. Ольшанський, О. Пехота, О. Пометун, С. Рубінштейн, Г. Самохіна, М. Скрипник, О. Скрипченко. Поряд зі значною кількістю наукових праць із питань використання інтерактивних методів у навчально-виховному процесі ми пропонуємо зосередити увагу на доцільності застосування інтерактивних методів навчання у професійній підготовці майбутніх культурологів.

Мета дослідження – розкрити вплив інтерактивних методів на професійне становлення майбутнього фахівця спеціальності «Культурологія».

У процесі професійної підготовки майбутніх культурологів, вивчення курсів «Менеджмент і маркетинг у сфері культури» та «Менеджмент індустрії дозвілля»

слухачі були ознайомлені з інтерактивними пошуковими методами (метод «мозкового штурму» і метод Дельфі), що спрямовувалися на генерування нових ідей та прогнозування й підтримку управлінських рішень. Ми вважаємо, що ці методи безпосередньо ефективно впливають на практичне формування інформаційної компетентності майбутнього фахівця, оскільки вимагають від нього практичної реалізації набутих умінь і навичок.

Застосування методу «мозкового штурму» передбачало розвиток здатності до формування якомога ширшого спектру ідей та способів розв'язання конкретної проблеми, що реалізуються через основну ідею, вихід за межі традиційних уявлень, тобто – пошук неординарних, інноваційних творчих ідей для розв'язання тієї чи іншої управлінської задачі. Реалізація цього методу проходила шляхом створення двох креативних груп (перша – «генератори ідей»; друга – «експерти-аналітики», що виконували узагальнювальну функцію та оголошували остаточний варіант рішення) та у два етапи: перший – генерування ідей, для якого створюються сприятливі умови (формування ідей із фіксацією їх у протоколі і суворим вето на будь-якого роду критику; сеанс генерування ідей тривав у межах 20-30 хв.), другий – аналіз запропонованих ідей групою аналітиків, яка здійснювала узагальнення пропозицій, формулювала висновки й остаточне управлінське рішення. Так, наприклад, цей метод використовувався під час створення проблемно-пошукової ситуації на практичному занятті з дисципліни «Менеджмент індустрії дозвілля», коли студентам третього курсу було запропоновано уявити себе в ролі туристичної фірми, яка має низький попит на зелений туризм в Україні, і, застосувавши метод «мозкового штурму», знайти ефективне рішення щодо розв'язання цієї значущої проблеми індустрії дозвілля.

Не менш ефективним є Метод Дельфі (або дельфійський метод), який теж дозволяє навчити студентів правильно готувати та приймати управлінські рішення, проте значимо, що він є дещо формалізованим, адже часто використовується управлінцями в технологічному прогнозуванні, дані якого поширюються потім у маркетинговій діяльності установи. Цей метод, як і попередній, передбачав опитування групи експертів (анонімне анкетування) щодо їхніх припущень про майбутні події в різних областях, де очікуються нові відкриття або вдосконалення. Опитування здійснювалося у 3-4 етапи, що склалися із застосування серії анкет, які продовжували узагальнення попереднього етапу опитування. Аналітична група після кожного туру (етапу) проводила статистичну обробку отриманої інформації, яку узагальнювали і це, в свою чергу, було підставою чергового туру опитування. Головними умовами реалізації цього методу була анонімність, регульований зворотній зв'язок із обов'язковим використанням даних попереднього туру та статистичною обробкою результатів групової відповіді. Так, наприклад, під час викладання дисципліни «Менеджмент і маркетинг у сфері культури» студентам третього курсу було запропоновано виконати дослідне завдання із застосуванням методу Дельфі, зміст якого коротко проілюструємо так: управління культури міста N, що займається розробкою й удосконаленням форм проведення екскурсій у музеях, бажає отримати інформацію про те, коли можна буде використовувати автоматизовані системи проведення екскурсій замість екскурсіводів для великих іноземних екскурсійних груп. На початку прогнозування за цим методом студенти налаштовували контакт із експертами, які представляли різні галузі цього сектору проблеми, включаючи екскурсіводів, інженерно-технічних працівників, директорів музеїв, працівників відділів культури, працівників з технічного обслуговування музеїв. Їм пояснювали завдання і кожного експерта запитували: коли, на його думку, можна буде ввести автоматизовані екскурсії різними іноземними мовами. Перші відповіді давали дуже великий діапазон даних, наприклад, від 2013 до 2070 року.

Ці відповіді оброблялися й поверталися експертам, причому кожного експерта просили переглянути свою оцінку в світлі відповідей інших експертів. Після повторення цієї процедури кілька разів думки зблизилися так, що майже 80 % відповідей визначали термін від 2013 до 2023 року, що могло задовольнити цілепокладання відділу культури міста N у плануванні й виробництві автоматизованих систем для музеїв.

Не менш важливим інструментом у процесі професійного становлення є використання кейс-методу, який сприяє активізації мисленневих процесів та привласненню професійних знань через особистісне ставлення студента до реальної проблеми (навчальної ситуації), яка вимагає нових знань та досвіду організаційної діяльності у сфері культури. Кейс-метод (за П. Шереметом та Г. Каніщенком) як педагогічний інструмент використовується для досягнення певних навчальних цілей (кейс, що вимагає прийняття рішення; кейс, що вимагає розробки стратегії; кейс, що вимагає визначення проблеми; кейс, що вимагає застосування теоретичних понять). Сприяє покращенню у студентів аналітичних здібностей, практичних навичок у галузі культури і дозвілля, розвитку творчих та комунікативних здібностей, соціальних і професійних навичок, і забезпечує формування художньо-практичної компетентності майбутніх фахівців [5]. Розглянемо практичне втілення цього методу на практичному занятті «Менеджмент індустрії дозвілля».

Case-study (тема кейсу): «Музеї як дозвіллеві центри (на прикладі організації дозвілля в музеях м. Полтави)».

Мета кейсу: здобуття практичних навичок по застосуванню методів стратегічного управління в розвитку дозвілля в музейних установах.

Опис ситуації: У сучасній світовій практиці універсальною моделлю музею є «відкритий музей», тобто культурно-освітній комплекс музейного типу, який виконує функції музею (збирання фондів, їх збереження, експонування), а також освітні, виховні та розважальні тощо. Ці функції реалізуються в освітніх програмах, культурно-мистецьких акціях, творчих майстернях, клубах, вечорах відпочинку, концертах тощо. Провідними світовими тенденціями музейної практики вчені визначають такі: інтеграцію музейних програм у сферу дозвілля; збереження та популяризацію способу життя місцевих культурних спілок та їх самобутності на тлі глобалізації; збагачення духовного життя особистості через систему «культура-історія-особистий досвід»; розвиток віртуальних музеїв та мультимедійних проєктів, що зміцнює контакти з глядацькою аудиторією і дозволяє відвідувачам знайомитися з колекціями музеїв різних країн; розширення музейної діяльності за межами музейного закладу, в регіони країни; розвиток музеїв як туристичних об'єктів. Вітчизняна музейна практика не стоїть осторонь цих рушійних процесів, тому головне в цьому питанні: як світові тенденції впливають на вітчизняну музейну сферу обласних центрів (на прикладі м. Полтави), і як швидко вітчизняні музеї запровадять віртуальні екскурсії, що в свою чергу забезпечить якісну рекламу культурного продукту цих установ? Ефективне управління сучасними музеями та правильна організація функціонування культурно-дозвіллевих заходів у музеях міста Полтави та визначення основних засад і пріоритетів політики міста Полтави в культурній сфері на перспективу є одним із найважливіших питань.

Завдання: 1. Проаналізуйте існуючий стан дозвілля у музеях міста Полтави. 2. Здійсніть маркетинговий аналіз дозвілля у музеях з метою визначення стримуючих факторів розвитку та визначення пріоритетних тенденцій подальшого зростання цієї культурно-дозвіллевої галузі. 3. На основі аналізу запропонуйте можливі сценарії розвитку дозвілля у музеях міста Полтави.

Анотація змісту: слухачі аналізують сучасний стан дозвілля у музеях Полтави, здійснюють її аналіз; розробляють можливі сценарії розвитку досліджуваної галузі.

Ключові слова: стратегічне управління; маркетинговий аналіз, дозвілля у музеях.

Перелік технологій прийняття рішень: метод Дельфі.

У результаті проведення кейс-стаді майбутній культуролог повинен *вміти*: аналізувати існуючий стан досліджуваної культурно-дозвілдової галузі, висловлювати, обґрунтовувати і відстоювати власну позицію стосовно подальших шляхів розвитку досліджуваної галузі; майбутній фахівець повинен *знати*: сучасні підходи до застосування стратегічного управління в галузі культури, методологічні підходи щодо формування державної культурної політики; майбутній фахівець повинен отримати навички вироблення стратегічних рішень щодо подальшого розвитку дозвілля у музеях міста Полтави; розробки аналітичних документів, пропозицій до програм і стратегій розвитку дозвілля у музеях Полтави.

Зазначені методи експертних оцінок у підготовці майбутніх фахівців-культурологів (за методикою П. Міхненко) відіграють важливу роль у формуванні умінь стратегічного планування та прогнозування діяльності закладів культури і дозвілля, сприяли ефективному формуванню інформаційної компетентності, оскільки передбачали активну роботу з різними джерелами інформації, їхнім аналізом та обробкою, що спонукало до вироблення умінь ефективно приймати рішення на основі отриманих результатів досліджень [2].

Не менш важливим завданням у професійній підготовці фахівців-культурологів є підбір сучасних мультимедійних та ІТ-технологій, які дозволяють більш ефективно реалізовувати вище зазначені методи (проводити он-лайн опитування, здійснювати статистичні обробки даних, здійснювати пошук та підготовку інформації для реалізації конкретного навчального проекту тощо) та відповідають нагальній потребі суспільства щодо створення якісних навчальних інноваційних систем з використанням ІТ-технологій.

На сучасному етапі мультимедійні технології сприяють інтерактивності, гнучкості, інтеграції різних типів навчальної інформації, орієнтації на індивідуальні особливості студента, його можливість вчитися, підвищують професійної мотивації майбутніх фахівців [1]. Так, наприклад, під час вивчення курсу «Менеджмент інформаційних технологій» студентам було запропоновано опанування теоретичного матеріалу засобами інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки сучасні ІТ-технології надають можливість при опрацюванні різного роду інформаційних джерел ознайомитися з необхідними статтями, творами сучасних успішних управлінців (менеджерів), а також переглянути схематичні зображення різних систем управління інформацією та її реалізації на практиці, невеликі відеофрагменти виступів сучасних успішних менеджерів чи бізнес-персон, що сприяє кращому засвоєнню професійної інформації фахівцями. Під час проведення практичних занять особливо популярними серед студентів стали інтернет-технології (робота з сайтами, інформаційними базами), які відкривали широкі можливості через значну кількість ресурсів: критичні статті, тексти творів, що вивчаються, історію епохи, персоналії тощо. Дидактичну цінність ІТ-технологій розглядаємо через прямий вихід на суміжні поняття, які допомагають студентам зрозуміти матеріал, а також можливість дати оцінку тому, що вони вивчають. Завдяки уніфікуванню методів сприйняття інформації студенти-культурологи занурюються в названі ресурси для вивчення систем менеджменту індустрії дозвілля в різні історичні часи.

За допомогою інтернет-технологій можна досить ефективно реалізувати весь дидактичний цикл вивчення дисципліни, який містить віртуальні лекції, семінари, практичні заняття, тести, екзамени, заліки, тощо. Спираючись на науковий доробок В. Стрельнікова, визначимо переваги (гнучкий графік організації навчального процесу в часі; незалежність від місцезнаходження викладача і студентів; інтенсифікація навчання

завдяки електронним органайзерам, закладкам, автоматизованому пошуку навчальної інформації, автоматизованому конспектуванню; можливість тотального контролю за навчальною діяльністю студента; долучення до роботи з інформаційними технологіями студентів і викладачів; індивідуалізація навчання; автоматизований тестовий контроль; підвищення комунікації завдяки дидактичній взаємодії студентів між собою і з викладачами; відкритість до запровадження нових методів навчання (методу проектів й інших); реалізація принципу наочності представлення навчального матеріалу завдяки засобам мультимедіа; можливість залучення додаткових комп'ютерних навчальних програм і віддаленого доступу до обчислювальних ресурсів) і недоліки (додаткові вимоги до інформаційної культури викладачів і студентів; складне й дороге матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; необхідність доступу в Інтернет; значення фізіологічне й інтелектуальне навантаження на студентів і викладачів під час навчання) такого навчання в мережі Інтернет і Інтранет [1; 4, с. 77-79].

Висновки. Узагальнюючи зазначене, наголосимо на тому, що використання мультимедійних, віртуальних та інтернет-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх культурологів сприяє оптимальному використанню навчального часу викладачем та пошукові оригінальних методів викладання навчальних дисциплін, розвитку вмінь та навичок інформаційної компетентності у студентів-культурологів, інформаційної культури особистості майбутнього фахівця та комунікативної взаємодії, поглибленню навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами, формуванню дослідницьких, пошукових умінь, технологій приймати ефективні управлінські рішення тощо.

Отже, застосування інтерактивних методів сприяє оптимальному використанню навчального часу викладачем та пошукові оригінальних методів викладання навчальних дисциплін, розвитку вмінь та навичок прийняття управлінських рішень, стратегічного планування та прогнозування у студентів-культурологів, інформаційної культури особистості майбутнього фахівця та комунікативної взаємодії, поглибленню навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами та викладачами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боремчук М. М. Використання мультимедійних засобів у сучасній освіті [електронний ресурс] / М. М. Боремчук // Інновації та традиції в сучасній науковій думці : матеріали III Міжнар. наук. інтернет-конф. – Режим доступу: <http://intkonf.org/boremchuk-mm-vikoristannya-multimediynih-zasobiv-u-suchasniy-osviti/> (дата звернення: 23.09.2018). – Назва з екрану.
2. Михненко П. А. Методы «мозгового штурма» и Дельфи // Михненко П. А. Основы менеджмента : учебный курс / П. А. Михненко. – Режим доступа: http://free.megacampus.ru/xbookM0012/index.html?go=part-025*page.htm (дата обращения: 2.09.2018). – Назв. с екрана.
3. Новіков В. Діагностичне самооцінювання як невід'ємний елемент сучасної системи управління / В. Новіков // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2011. – Вип. 2. – С. 38–40.
4. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посіб. для слухачів автор. курсів підвищення кваліф. викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
5. Шеремет П. М. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / Шеремет П. М., Каніщенко Л. Г.; за ред. О. І. Сидоренка. – 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80 с.
6. Яремака Н. С. Особистісно орієнтовані технології у професійній підготовці майбутніх менеджерів індустрії дозвілля / Н. С. Яремака // Сучасність. Наука. Час. Взаємодія та взаємовплив: матеріали XII Міжнар. наук. інтернет-конференції. – К., 2015. – С. 82–88.
7. Naumenko N. S. Formation of the professional competence of future cultural studies experts / N. S. Naumenko, N. P. Natalevych // Global Science and Innovation : materials of the III

International Scientific Conference, (Chicago, October 23–24th, 2014). – Chicago : publishing office Accent Graphics communications, 2014. – P. 139–142.

REFERENSE

1. Boremchuk M. M. Vykorystannja muljtymedijnykh zasobiv u suchasnij osviti [elektronnyj resurs] / M. M. Boremchuk // Innovaciji ta tradyciji v suchasnij naukovej dumci : materialy III Mizhnar. nauk. internet-konf. – Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/boremchuk-mm-vikorystannja-multimedijnykh-zasobiv-u-suchasnij-osviti/> (data zvernennja: 23.09.2018). – Nazva z ekranu.

2. Mikhnenko P.A. Metody «mozgovogo shturma» i Delfi // Mikhnenko P.A. Osnovy menedzhmenta : uchebnyy kurs / P. A. Mikhnenko. – Rezhim dostupu: http://free.megacampus.ru/xbookM0012/index.html?go=part-025*page.htm (data obrashcheniya: 2.09.2018). – Nazv. s ekrana.

3. Novikov V. Diahnostychni samoostiniuvannia yak nevidiemnyi element suchasnoi systemy upravlinnia / V. Novikov // Standartyzatsiia. Sertyfikatsiia. Yakist. – 2011. – Vyp. 2. – S. 38–40.

4. Strelnikov V. Yu. Suchasni tekhnolohii navchannia u vyshchii shkoli : modulnyi posib. dlia slukhachiv avtor. kursiv pidvyshchennia kvalif. vykladachiv MIPK PUET / V. Yu. Strelnikov, I. H. Britchenko. – Poltava : PUET, 2013. – 309 s.

5. Sheremet P. M. Keis-metod: z dosvidu vykladannia v ukraïnskii biznes-shkoli / Sheremet P. M., Kanishchenko L. H. ; za red. O. I.Sydorenka. – 2-he vyd. –K. : Tsentr innovatsii ta rozvytku,1999. – 80 s.

6. Yarema N. S. Osobystisno oriientovani tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh menedzheriv industrii dozvillia / N. S. Yarema // Suchasnist. Nauka. Chas. Vzaiemodii ta vzaiemovplyv : materialy KhII Mizhnar. nauk. internet-konferentsii. – K., 2015. – S. 82–88.

7. Naumenko N. S. Formation of the professional competence of future cultural studies experts / N. S. Naumenko, N. P. Natalevych // Global Science and Innovation : materials of the III International Scientific Conference, (Chicago, October 23–24th, 2014). – Chicago : publishing office Accent Graphics communications, 2014. – P. 139–142.

YAREMA N.

INTERACTIVE METHODS TO FACILITATE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS ON CULTURE STUDIES

The article reveals the influence of interactive teaching methods to facilitate the professional development of future specialist of culture studies. «Brainstorming», the Delphi method, case-method ensure the formation of a set of managerial competencies (expert assessments, strategic planning and forecasting), the formation of information competence, since they involved active work with various sources of information, their analysis and processing, which led to the development of skills effectively make decisions based on the results of research). Multimedia and IT technologies provide the formation of information culture of the personality of the specialist of culture studies, promote communicative interaction, creative assimilation and use of educational material, formation of research, search skills, etc. It is noted that the use of multimedia, virtual and Internet technologies in the process of professional training of future specialist of culture studies promotes the optimal use of teaching time by the teacher and the search for original methods of teaching disciplines, developing the skills and abilities of information competence in students of cultural studies, information culture of the person of the future specialist and communicative interaction, deepening of educational material for creative assimilation and its use by students, forming leadership skills, and technologies to make effective management decisions, strategic technology planning and forecasting and more.

It is determined that the use of interactive methods in the educational process promotes formation of the professional culture of the personality of the future specialist of the specialty «Culture studies», the ability to creatively solve professional and practical tasks.

Key words: «brainstorming», Delphi method, case method, multimedia learning technologies, professional training of specialist of culture studies

Надійшла до редакції 23.02.2018 р.